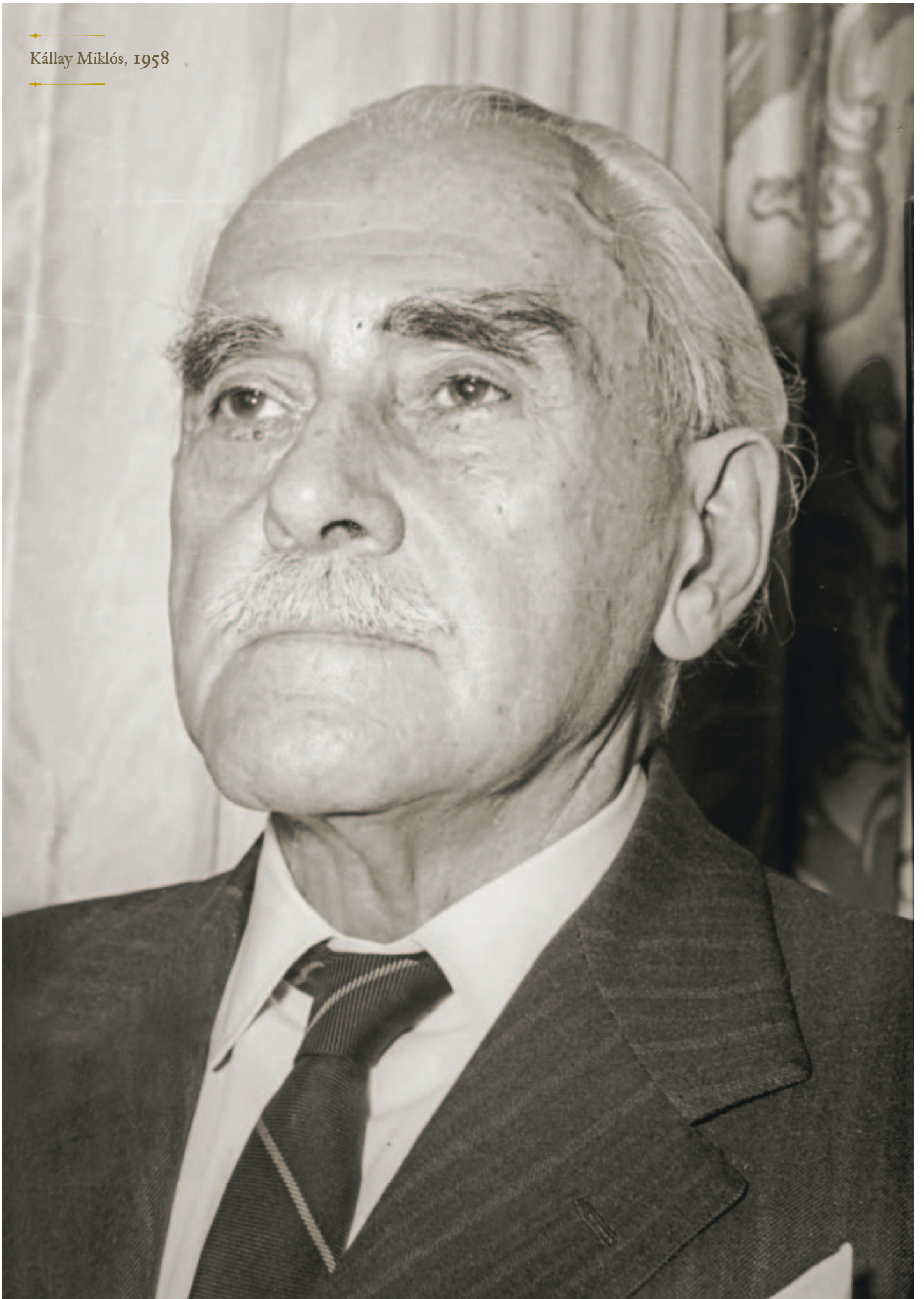

← Kállay Miklós, 1958 →

KÁLLAY MIKLÓS DÉL-AMERIKAI KÖRÚTJA 1956 NYARÁN

Kállay Miklós 1945-től haláláig emigrációban élt. 1953-ig Olaszországban tartózkodott, majd az Egyesült Államokban, New Yorkban telepedett le. Az emigráció aktív személyiségeként számos alkalommal képviselte a Szovjetunió elnyomása alatt élő népeket, s eladásokat tartott a vasfüggöny mögötti magyar helyzetről vagy éppen a kommunizmus veszélyeiről. 1956 nyarán dél-amerikai körútra kapott megbízást a Szabad Európáért Nemzeti Bizottságtól (National Committee for Free Europe). A dél-amerikai sajtó több mint 300 közleményben méltatta Kállayt – mint a vasfüggöny mögül érkezett legprominensebb államférfit – egyéniségét és a népek érdekében vállalt misszióját.

Kállay Miklós az emigrációban tagja volt a Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottságának, mely a Szabad Európa Bizottság egyik osztályaként működött. A Szabad Európa Bizottság, vagyis a National Committee for Free Europe, majd később csak Free Europe Committee néven ismert amerikai antikommunista szervezet 1949-ben alakult New Yorkban, s a polgári demokrácia értékeit kívánta közvetíteni a szovjet befolyás alá került kelet-közép-európai lakosság számára. Ennek a szervezetnek az osztályaként jöttek létre különböző nemzeti bizottságok, így a Magyar Nemzeti Bizottmány (MNB) is, amely 1949. július 21-én alakult meg és 1949–1957 között a magyar emigráció legjelentősebb szervezete volt.

Az MNB közel száz tagot számláló tanácskozótestületén belül tényleges tevékenységet a Végrehajtó Bizottság fejtett ki. Fennállását támogatta az Egyesült Államok kormánya és más nyugat-európai államok, valamint nemzetközi szervezetek. A Magyar Nemzeti Bizottmány a hidegháborúnak

abban a szakaszában alakult, amikor egy újabb háború kirobbanása reális esélynek látszott. A bizottmány tagjai ezért azt akarták elérni, hogy a szervezetet háború esetén magyar „exil-kormányként” ismerje el az Egyesült Államok. Politikai nézeteiben a bizottmány elhatárolódott a szélsőségektől.

Azonban amikor dél-amerikai útját Kállay előkészítette, a Nemzeti Bizottmány már nem a korai évek fénykorát élte. Rengeteg kritika érte az emigrációban élő magyarok részéről, így Kállay több levelében is hangsúlyozta, hogy bár tagja a Magyar Nemzeti Bizottmánynak, nem annak a nevében érkezik, és bár tisztában van a szervezet belső működésével és számos pozitívumot tud felsorolni a védelmére, nem fog tagokat toborozni és nem fogja bizonygatni ezen tényeket, csak ha erre kerülne a szó.

Dél-amerikai útján – melyre a Szabad Európa Bizottságtól kapott megbízást – a volt magyar miniszterelnök a kommunizmus és a kommunista infiltráció (beszúrgás) veszélyeire hívta fel a dél-amerikai népeket figyelmét.

Ekkoriban ez valós veszély volt, ugyanis Dél-Amerikában is rengeteg szovjet ügynök tevékenykedett, akik megfigyelték mind az emigránsokat, mind pedig a kormányok működését. Előadásaiban általános képet adott a vasfüggöny mögötti helyzetről, külön kitérve Magyarország sorsára s az egyház elnyomására. Diplomataik előtt beszélt az új orosz politikáról. Útja során a kommunista diktatúra alá került országok népeinek védelmében Kállay többször is kijelentette, hogy nem léteznek csatlós népek, csak csatlós kormányok, mert a nemzet örök, a kormányok pedig változnak.

A dél-amerikai út első állomása Rio de Janeiro volt, ekkoriban Brazília fővárosa. Rio után Sao Paulóba látogatott, majd Argentína, ezen belül Buenos Aires, végül Chile fővárosa, Santiago de Chile következett. Ebben az időben Latin-Amerika országai közül egyedül Argentína tartott fenn diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunió által megszállt Magyarország kormányával. Tervben volt egy uruguayi utazás is, de azt az útja során jelentkező betegség miatt le

kellett mondania. Fontosnak tartotta a dél-amerikai magyarsággal való kapcsolatfelvételt, illetve helyzetének megismerését is. Dél-Amerika országaiban ekkoriban nagyjából 200 000 magyar emigráns élt, legtöbben közülük Buenos Airesben és Sao Paulóban.

A hivatalos látogatások során audiencián fogadta őt Brazília és Argentína köztársasági elnöke és alelnöke, találkozott az országok külügyminiszterével, Rio de Janeiro érsekével, számos miniszterrel, képviselőkkel és szenátorokkal, valamint a városok polgármestereivel. Nyilvános fellépései előadásokból és sajtókonferenciákból álltak. Kállay így fogalmazta meg a maga elé kitűzött célt: „Rámutatni, hogy a szabadság elrablásának és a koloniális el-

nyomásnak, kizsákmányolásnak egy új, modern formáját éljük.”

Brazíliában két nagyon jelentős szervezet is rendelkezésére állt előadásainak megszervezésében. A Cruzada Brasileira Anticomunista egész Latin-Amerikára kiterjedő szervezet volt, mely 1955-ben Rio de Janeiróban megrendezte a Nemzetközi Antibolsevista Kongresszust. A Centro Brasileiro da Europa Livre Brazíliába menekült diplomatakból alakult, és Kállay Miklós látogatása alatt az ő feladatuk volt a sajtó informálása. Mindezek mellett Kállay is szervezett társasági eseményeket, ebédeket, vacsorákat, fogadásokat, melyeken lehetősége volt kötetlenebbül is tárgyalni az általa képviselt ideákról.

Kállay Miklós levelezéséből kiderül, hogy a dél-amerikai magyarok kevésbé szimpatizáltak a Magyar Nemzeti Bizottmánnyal és annak vezetésével. Úgy érezhették, hogy az MNB nem

foglalkozik a problémáikkal, nem fordul elég figyelem feléjük. Ez Széchényi Endre 1956. július 17-ei keltezéssel Kállay Miklósnak írt levelében így jelent meg: „idejövetelednek híre a magyar kolóniában nem váltott ki lelkesedést, aminek elsősorban az az oka, hogy Benned, akár a Free Europe megbízásából, akár pedig mint magánember jössz, mindenkor a Nemzeti Bizottmány exponensét látják. A Nemzeti Bizottmányt és annak működését itt nem jó szemmel nézik és annak kimondott ellenesei, főleg azért, mert senki sincsen tisztában azzal, mi a Nemzeti Bizottmány, s mi annak a feladata.” Az MNB vezetőivel szemben az is felmerült, hogy „súlyos pénzeket vágnak zsebre saját életfenntartásukra, az emigráns magyarsággal, annak ezer gondjával, bajával pedig nem törődnek”.

Széchényi Endre – Somogy megye egykori főispánja – panaszai általában jellemzőek voltak a dél-amerikai ma-

—
Kállay Miklós második feleségével,
Fényes Mártával, 1958
—

gyar kolóniák nézeteire. Az, hogy a Nemzeti Bizottmányt ellenséges szavakkal illették, természetesen nem Kállaynak szólt. Ő tagja volt a bizottmánynak, de nem annak képviselőjében érkezett, és ezt válaszaiban hangsúlyozta is. Nem állt szándékában a mindennapi dél-amerikai emigrációs politikába beleszólni, hiszen nem is tartozott rá. A dél-amerikai magyar egyesületek közül a legjelentősebb az argentin Centro Hungaro volt, amelyet 1950 körül Luttor Ferenc római katolikus pap alapított, akiről szinte minden Argentínából érkező levélben megemlékeztek, hiszen rengeteget tett az Argentínában élő magyar kolóniáért. Az egyesület hozzáállása Kállay látogatásához teljesen reális volt. Kijelentették, hogy Kállay Miklóst mint magyar embert, egykori miniszterelnököt szívesen fogadják, de kizárólag nem hivatalos formában. Nem akarták az egyesületi élet törekeny belső békéjét kockára tenni.

A másik szempont, amelyre Kállaynak figyelmet kellett fordítania, az volt, hogy utazásának ne legyen amerikai színezete. Ez a kérdés pedig a dél-amerikai országok helyzete miatt volt fontos, hiszen már akkor sem volt felhőtlen a viszonyuk Észak-Amerikával. Kállay természetesen kiváló diplomata volt, így a dél-amerikaiak sérelmét – mely szerint kevés figyelmet kapnak Észak-Amerikától – a kommunizmus elleni harccal magyarázta: az Egyesült Államok minden figyelmét a szovjet rendszer agressziójának megfékezésére fordítja, ezért kell mindenkinek erre a problémára koncentrálnia, hogy minél hamarabb véget vethessenek annak, és végre a hétköznapi élet, a hétköznapi politika is nagyobb hangsúlyt kapjon.

Kállay Miklós dél-amerikai útjának hatásáról egy 1956. szeptember 18-i keltezésű levélből tájékozódhatunk, melyet Bobrik Arno egykori diplomata, ekkor az argentin magyar kolónia

egyik kiemelkedő személyisége írt. Az argentin kormány két héttel azután, hogy Kállay visszautazott New Yorkba, házkutatást tartott az összes kommunistaszimpatizáns egyesület székházában, és dokumentumaikat lefoglalták. Emellett az állami rádió rendszeresen sugárzott kommunistaellenes beszédeket. Bobrik úgy fogalmaz levelében, hogy ehhez Kállay szereplése is hozzájárult, hiszen addig hónapok óta nem történt semmilyen érdemleges intézkedés a kommunista befolyás visszaszorítása érdekében. Bobrik Arno későbbi leveleiben kitért arra is, hogy Kállay látogatásának milyen pozitív hatása volt az emigráns egyesületi életre, s az ő szerteágazó ismereteinek és kiváló retorikai érzékének köszönhetően az általa képviselt ügy célt ért. ♦

A SZERZŐ TÖRTÉNÉSZ, SEGÉD-
MUZEOLÓGUS, JÓSA ANDRÁS MÚZEUM,
KÁLLAY GYŰJTEMÉNY

Címekép a Kállay János (Panyola, 1735–Biri, 1810) részére
Mária Terézia által adományozott grófi rangemelésnek a *Királyi Könyvek*ben
bevezetett szövegéből (1778. március 13). A császári kamarás (1770)
gyermektelenül halt meg, így a grófi cím sem öröklődött.

